

Cazin se spominje u izvorima dosta kasno, tek 1494, godine. Nakon pada Knina, kninski biskupi prenose stolicu u Cazin 1522. godine. Nakon ove godine Cazin se spominje često: 1527, 1535, 1550, 1554. i kasnije, Turci su ga bili zauzeli 1539, ali su ga uskoro morali napustiti, Definitivno je u njihovim rukama od 1576. godine. Dvije godine poslije, odnosno, 1578. Austrijanci su ga na kratko vrijeme osvojili. Godine 1584. grad je utvrđen i imao je posadu od 130 pješaka i 50 konjanika. Bio je u sastavu **Ostrožacke kapetanije**, ali je imao svoga dizdara. Godine 1838, bio mu je potreban popravak, a napušten je nakon 1851. Spomenute 1838, godine imao je dva šahi-topa, jedan čarka-top i stari gvozdeni baljmez-top. Danas mu se vide obilni ostaci. Nalazi se 12 km sjeverno od Ostrošca, u Cazinskoj krajini. Imao je i podgrađe (*civitas*) sa posebnim sudbenim stolom,

Srednjovjekovna utvrda sastojala se od unutrašnjeg obora, približno trapeznog oblika, sa tri polukružne, odnosno ovalne bedemske kule. Vanjski izlomljeni obor pripada Lurskom periodu. Ne postoje ostaci glavne branič-kule u unutrašnjem oboru. Postoji vjerovatnoća da se ona nalazila na mjestu džamije, koju su Turci podigli u gradu (utvrđenju). Ta džamija nije služila samo za posadu, nego i za kasabu - podgrađe. Džamija ima izdužen bazilikalni oblik, te postoji mogućnost da je izgrađena na temeljima srednjovjekovne crkve.

Utjecaj unutrašnjeg crkvenog prostora pokazuju i bočne galerije na spratu džamije. **Srednjovjekovni grad Cazin**

zadržao se još samo u tlocrtu unutrašnjeg obora. Turci su porušili bedemske kule, pretvorivši ih u tabije za topove, izgradili su vanjski obor, te na mjestu branič-kule ili crkve, izgradili veliku džamiju. Koncept utvrde srednjovjekovnog Cazina odgovara gradovima u Pounju. Okarakterisan je dosta pravilnim geometrijskim oblikom obora i pravilnim rasporedom bedemskih kula, što odgovara kasnoj gotici u ovim krajevima, koji nisu bili u sastavu srednjovjekovne bosanske, nego u sastavu ugarske države.

Husref Redžić

Iz knjige Srednjovjekovni gradovi u Bosni i Hercegovini
Sarajevo publishing, Sarajevo 2009.